

Posudek školitele na bakalářskou práci Anny Frankeové

Presumpce viny u vysoce postavených politiků jako politický fenomén

Téma práce je formulováno zajímavým způsobem a vybízí k plodnému zkoumání toho, jak politici užívají slova v politickém soupeření o moc a jak přitom mění významy klíčových právních konceptů, aby dosáhli určitých politických cílů. Právní pojem presumpce nevinoty patří k základům liberální teorie právního státu. Vidíme ale, že v politice bývá platnost tohoto právního konceptu svým způsobem suspendována a užívá se naopak pojem presumpce viny. Autorka dává toto omezení platnosti právního pojmu do souvislosti s politickým soupeřením o moc a zajímá ji, jaké cíle političtí aktéři touto změnou významu sledují a k čemu tedy koncept presumpce viny v politice slouží.

Práce má vlastně dvě části. V té první autorka vysvětluje své metodologické východisko, kterým je teorie řečových aktů. S pochopením a se znalostí věci nejprve probírá teorii řečových aktů J.L. Austina a J. Searla. Následně vysvětluje přístup Quentina Skinnera a ukazuje, jak se mění referenční rámec významů určitých konceptů a jak hodnocení a cíle aktérů patří k performativní funkci jazyka. Tyto kapitoly svědčí o odborných kvalitách autorky, o její schopnosti jasně a srozumitelně osvětlit metodologická východiska své práce. Potěšující je, že autorka se opírá o relevantní odbornou literaturu, kterou náležitě cituje a uvádí v seznamu literatury. Práce je psána kultivovaně a autorka osvědčuje dobré stylistické schopnosti. Poměrně časté „překlepy“ jsou zbytečné, např. „určitá konvenční účinek“, „okolnosti musí být“, popř. jsou matoucí jako „něco říkat znamená něco říkat“ – to vše na straně 11. Najde se i chyba věcná. Nikoli korunní dluhopisy, ale korunové dluhopisy (23).

V druhé části pak autorka zkoumá užívání konceptu presumpce viny u politiků na několika příkladech z české politiky od konce 90. let do současnosti. Jejich výběr sice nevysvětluje, ale dá se říci, že vyplývá ze samotného výkladu, neboť se pochopitelně zaměřuje na hlavní a zlomové situace. Nejprve proto rozebírá vyjadřování Miloše Zemana, který s požadavkem na presumpci viny v české politice poprvé přišel. Následuje výklad kauz premiérů Stanislava Grosse a Andreje Babiše, kteří se s požadavky na uplatnění presumpce viny potýkali. Autorka vychází z uvedené metodologie a tak se ptá na to, jaké politické cíle v těchto případech mělo užívání konceptu presumpce viny, jak se tyto cíle měnily, a nakolik se jim podařilo dosáhnout.

Uved bych tři hlavní připomínky. Předně, samotná formulace hypotéz je poněkud matoucí. Hypotézy jsou domněnky o předpokládaném stavu věcí, který je potom teoretickou analýzou anebo ze zkušenosti buďto potvrzen nebo vyvrácen. Avšak autorka místo hypotéz uvádí otázky, jmenovitě: zda lze získat užíváním presumpce viny nové voliče, a zda se změnil pohled na presumpci viny vlivem četných afér. Přitom ale autorka možné politické cíle spjaté s užíváním presumpce viny příliš zužuje. Nejčastěji přece nejde o to získat nové voliče, ale učinit protivníka nevěrohodným. Rovněž bez vysvětlení zužuje aktéry, kteří užívali tento pojem. Z aktérů uvádí jenom Miloše Zemana, který jej v české politice zavedl. Avšak při analýze kauz Stanislava Grosse a Andreje Babiše, to není ani jeden z nich, kdo by užíval tento pojem s určitými politickými cíli, ale naopak oba užívání tohoto pojmu čelili, jeden neúspěšně a druhý zatím úspěšně.

Za druhé, historická rovina výkladu vystupování Miloše Zemana, Stanislava Grosse a Andreje Babiše v české politice se opírá více méně takřka výlučně o knihu Erica Taberyho, což je příliš omezený pramen na soudy, které autorka z toho vyvozuje.

Za třetí, z toho, že Miloš Zeman v roce 2002 ještě prosazoval presumpci viny, a v roce 2018 naopak hájil presumpci nevinu pro Andreje Babiše, lze jistě vyvodit, že Miloš Zeman svůj názor změnil. Nicméně otázkou by mělo být, jaké politické cíle stojí za touto změnou v užívání daného konceptu. Jenomže autorka z toho vyvozuje spíše jiné věci. Mám-li to shrnout, tvrdí, že Miloš Zeman užíval tento koncept v roce 2002 proto, aby získal nové voliče, a pak ho přestal užívat, jelikož v roce 2018 už nové voliče získat tímto způsobem nemohl, protože voliči už si na aféry navykli, takže jim přestaly vadit. Cituji: „Zeman si uvědomuje, že většina společnosti již navykla na politické aféry a že již nestojí o další elitářské (v textu elitářský) politiky.“ (30). Tato tvrzení pak autorka považuje za potvrzení svých hypotéz, ačkoli o únavě občanů z kauz politiků a o nezájmu občanů o elity se v práci mnoho nedozvíme.

Považuji empirickou část práce za její výrazně slabší polovinu. Oceňuji ovšem část teoretickou i přemýšlivý přístup k užívání konceptů v politice. Navrhuji klasifikovat práci známku velmi dobrá.

Doc. PhDr. Ing. Milan Znoj, CSc.

V Praze dne 4.9. 2019